چاوپکوتنک لگ ماستا سابیر ساح گران (برای جمیل نجبر)

سبارت ب یادوری و ژیانی مندای نجبر و شیعرکانی

سازدانی : عبدوا سیمان (مشخ)

عبدوا سمان (مشخ) : ت بو پیی ک ئندامکی بنمای جمیل نجبریت(برای نجبریت)، تا ئو جگیی یادوریت کمکت پدکات، دتوانی تیشکک بخیت سر ژیانی مندایی جمیل نجبر؟ ئایا نجبر مندا کی بزو بوو یان همن؟ شرمن بوو یان قس لوو؟ ب وشیکی تر، ئو چن کارکتری مندای نجبر هدسنگنن؟

سابیر گران : ئوی بیرم ما ب بکورتی لسردمی مندای لگوندی گمگووی بووین باس هر باسی ئاغا و سوغر و بزووتنوی جوتیارانی دشتی هولر بوو. بوپیی جمیل نجبر نزیکی دوو سا و نیو ل من گورتر بوو، هموو ژیانی مندایمان پکوبوو. باوکم بچووکترین کوی عزیز گران بوو، ئویش جووتیارکی دستیشتوو و گوزران باشبوو. حوت کوی هبوو. باپیرم هرچی کاری سخت بووا بوی دسپارد چونک وک لخیم گو لبوو متمانی پیبوو. دوای مردنی باوکی, باوکم تووشی گوزرانکی سخت دب، بام زر خاگر و ئیشکر و چالاک دب شان دداتب بر بخو کردنی ما و مندا بکاسبی و فلاحتی. دوای مردنی باپیرم، باوکم تووشی نهامتی و دردسری وببشی زر دبت. بام هرخریکی مداری و دغ و دان چاندن دبت. لسای پنجاو سش (۱۹۵۳) ک بزووتنوی جووتیاران هدگیرس،خکی بگشتی بیاریان دا ل ئاغا هگننو و سوغر ب دربگ نکن. خکی سوندیان خوارد هندکیان تاقیشیان خوارد، بام باوکم وتی من لگتانم بس سوند و تاق ناخم. بام بن ددم لگ ئوم بهیچ جرک سوغر ب ئاغا ناکم. پیاو قسدکا..باوکم دیوت من گومانم هبوو لسرکوتن و

پاشگزبوونو، بی سوند و تاقم نخوارد. وختی کی بزووتنوکی سری نگرت ورد ورد خکی چوونو دیوخانی ئاغا و لجاران پترکوتنی ژر کفی سوغر و غدری ئاغا کچی ساح گرانی باوکی ئنجبر ملی ندا و نچوو مالی ئاغا و رکی لگی کرد.

ئاغاش قی لی هگرت و باوکیشم بنی خی برد سر و تسلیم نبوو تاسالی ۱۹۵۷، لی لکاچوو دوای ئوی دنیا بوو خکی چوونو سوغر و گوایی ئاغابوون ، بی باوکم دی :
ـــ مادام پم ازی نیت گوندکم چی کی ..مات بارکی.. باوکیشم زر پست دبی و بمنت وامی دداتو
دی ئمسا هاوینی دیم ئاغا گوندکت بی جدلم..هاوینی ئوسا ۱۹۵۷ باردکا بی هولر و لی گرکی بلاشاو (ئینگلیزاوی ئوسا) نیشتجی دبی. ئنجبر ئوسا نسان دبی بام ئو سا ناچتی بر خوندن چونکی خریکی خانووکردن دبی لگی برایکانی هر ئوسا دوای سی چوار مانگ کرچتی خانووکی تواو دبی. ئنجبر زر ئیشی دکرد لگوندی شغرکشان و چوو نکن برخان و ئاوهکشان لبیر واتی (دیاب) کردن. لسالی دواتر واتی سالی ۱۹۵۸ من و جمیل دبرینی قوتابخانی و لپلی یکم لی قوتابخانی ئربیل ئولی (اربیل اولی) دست بخوندن دکین. دواتر لپلی چوارو بی قوتابخانی سرانی سرتایی دگوازرینو. تا لسالی ۱۹۶۳ پلی ششمی سرتایی و لسالی ۱۹۶۶ قناخی ناوندی بسرکوتوویی دبی،لردا پویستی بگوتر ئنجبر لقوتابیی هر چالاککانی قوتابخانی بوو لبواری خوندن و چالاکی ونکشان و هروها لی ورزشیشدا زر بتوانابوو. چونکلی خزانکی شگو خوندوار پروردبوو، ژبژ پتر تکاوی کاری سیاسی و شیعر و ئدب دبوو، بتایبت شیعری نتوپروری و برنگاری ستمکاری، همیش پشتگیری کرکاران و چوساوکانی دکرد. جمیل مندالکی ژیر و بزو و چاونترس بوو. باوی بی گانکاری هبوو دیوت دتوانین ئم دنیایی بگرین بدنیایکی باشتر، بام قوربانی دان و خاگری دو. لناو گک و کان و بازارو قوتابخانی و خزم و کس و کاردا همیشلی کو بوایی ئودبوو دماست و ابر و ننونی دوروبری خی دکرد. هر لقناغی سرتاییو سالی ۱۹۶۳ خولیای شیعرنووسینی لاپیدا بوو تا لی سالی ۱۹۶۸ نامیلکی شیعری خی (ازو سکا)ی باو کردو.

عەبدولا سەمان (مەشخەل) : پێ بە پێی هەراش بوونی جەمیل ڕەنجبەر و ئاشنابوونی ئاشنابوونی بە دەرد و ئازار و ستەم، سەرەتا لە یەکێتیی قوتابیانی کوردستان باڵی مەکتەبی سیاسیی چالاکی دەنوێنێ و دواتریش لە کەمەڵەی مارکسی – لینینی کوردستان، ئەم سیاستکردنە چ ئاوگۆڕێکی لە ڕەنجبەردا بەدی هێنا بەتایبەتیش لە بوارەکانی سیاسیی و کەمەیەتی؟

سابیر گەران : من لەوەڵامی پرسیاری یەکەم باسی شەهید ڕەنجبەرم کرد کە لە قوتابخانە لە هەموو قۆناخەکان پێکەوەبووین ، نیسانان لەیەک شوعبە بووین. هەر لەگەڵ سەرەتای شەشەوە، کە شەهید (یاسین)ی برام پەیوەندی بە شەشەوە کرد ماڵەوەمان ببووە فەرگەی شەشگەڵەی و کوردایەتی و حیزبایەتی. باس هەر باسی پێشمەرگە و خەبات و شەش و قوربانی دانبوو. ڕەنجبەر هەرلەقۆناخی ناوەندییەوە لەڕێکخراوی یەکێتیی قوتابیاندا دەستی بەکاری سیاسی کرد. لەناکۆکی جەلالی و مەلایبشدا لەگەڵ باڵی مەکتەبی سیاسی بوو بەهەی ئەوەی یاسینی برام لەو باڕە بوو تا لە ساڵی شەست و هەشت ئەو شەهید بوو. شەهیدبوونی یاسینی برامان کاری لەهەموومان کرد بە تایبەت ڕەنجبەر. ئەو لە یەکێتیی قوتابیان گەیشتە پلەی لێپرسراوی یەکەمی شاری هەولێر و لە کۆبوونەوە و کۆنگرەکانی هەولێر و سلێمانی و بەغدا ئامادە دەبوو. ڕەنجبەر چەوسانەوەی گەلەکەی و زوڵمی چەوسێنەرەکان زۆر کاری تێدەکا و هەمیشە بەرەنگاری عەقڵی سەقەتی عەشیرەتگەری و دینداری تەسک دەبەوە،کە بە هەیەوە تووشی چەندین کێشە بوو. بەڵام ئەو هەربەردەوام بوو لەسەربیر و باوەڕەکانی. هەردەم نموونەی ڕەوشتبەرزی و ئازایەتی و پشتگیری کردنی قوتابیە نەدارەکانی دەکرد تا خوێندن تەواو بکەن و ڕێنوێنی دەکردن بەڕاستی لە هەموو ڕووەکەوە پێشەنگبوو. ڕەنجبەر لەسەرخوێندنەوە و خەپگەیاندن بەردەوامبوو هەرخەریکی کەینی کتێب و ڕۆژنامەبوو. هیچ کاتێکی بەفیڕۆ نەدەدا و هەمیشە من و هاوڕێکانی هاندەدا بخوێنینەوە و خەمان پگەنین. هەموجار دەیوت بخوێنەوە و گومان بکە و بە گیانێکی ڕەخنەگرانەوە بخوێنەوە و سەیری مێژووی کۆن و نوێ بکە. ڕەنجبەر تادەهات گەرم تر دەبوو لەسەر تێکۆشان بە تایبەت کەلەساڵی ١٩٦٩ کتێبێ مارکسیێکانی دەخوێندەوە. ماتریالیزمی دیالیکتیکی دەخوێندەوە من وهاوڕێکانی هان دەدا بخوێندنەوە. تائەو ڕادەیە هەستم بە گەران لە کەستی ڕەنجبەردەکرد کە هەنگاو بە هەنگاو هەستی پێدەکرا تاکو بووە ڕەشنبیرێکی دیاری شاری هەولێر. لە هەموو چالاکی و بزنەکاندا ڕەنجبەر لە ناوە دیارەکانی شاری هەولێر بوو. ڕەنجبەر گەنجێکی جوان و ڕووخۆش بوو. گرنگی بە

کشەی خەڵکی دەدا، زۆر خۆشویست بوو لەناو جەماوەر و خەڵکی بە توانا و لێهاتووەیی ئەو سەرسامبوون و کەسایەتییەکی کاریزمایی هەبوو، مەکتەبەکەی ماڵەوەمان پڕ لە کتێب و ڕۆژنامەوگۆڤار بوو. لەپاڵ شیعر و ئەدەبدا هەر خۆرێکی خوێندنەوەی کتێبی فەلسەفی بوو. ڕەنجبەر بە من قوتابخانەیەک بوو چەند هەوەم دەدا نەیدەگەیشتم!

عەبدوڵا سەڵمان (مەشخەڵ) : جەمیل ڕەنجبەر ئینسانێکی ڕاستگۆ بوو لەگەڵ خۆی و باوەڕەکەی و دەوروبەرەکەی، ئایا ڕەنجبەری مارکسی – لینینیی چۆن دەیوانییە ژن ؟ پەگەی ژن لە جیهانبینی ڕەنجبەر چۆن بوو؟ ئایا جەمیل تەنها لە باوەڕدا بەوای بە مەسەلەی ئازادی ژنان هەبوو، یان لەژیانی ڕۆژانەیدا باوەڕەکەی تەرجەمەی واقیع دەکرد؟

•

سابیر گەران : بەڵێ ڕەنجبەر ئینسانێک بوو بە مەعنای ئینسانیەت ڕاستگۆبوو لەگەڵ باوەڕەکەی و ئەمەش ڕەنگی دابەوە لەسەر ڕەفتار و هەڵسوکەوتی لەگەڵ دەوروبەرەکەیدا و زۆر ڕەزی لەخەڵکی دەگرت بە تایبەت چینە هەژار و زەحمەتکێشەکە .لەژیانی خۆشیدا زەحمەتی زۆری کێشاوە تا بەوەڵا دەگا کرێکاریشی کردووە. هاوینی ساڵی ١٩٦٦ دەچووە بەغدایە بە کرێکاری، لەکارگەیەکی بەفر(بووز)دا ئیشی دەکرد. ئەوسا نامەیەکی بە من نووسیبوو باسی بەفر و کارگە و کرێکاران و ئێش و ئازارەکانیانی تێدا کردبوو. جگە لە سەلام و قسەی خۆش بە ساڵی دوایی ١٩٦٧ منیش لەگەڵی چووم بە دەرهێنانی جنسیەی عێراقی و کرێکاری بە ماوەی دوو هەفتە پتر کرێکاریمان کرد. جگە لەوێش ڕەنجبەر لە بەغدا ڕەشنبیران و شاعیرانی بەغدای دەبینی ئەو بە شارستانییەتی ئەو شارە زۆر سەرسامبوو. ئەوان زۆر لەپێش ئەمەوە بوون. ڕەنجبەر باوەڕی تەواوی بەفەلسەفەی مارکسیی هەبوو ،هەر لەسەنگەی باوەڕکەیەوە زۆر ڕەزی لەژن دەگرت و باوەڕی بەیەکسانی ژن و پیاو هەبوو. هەر ئەوهاش ڕەفتاری دەکرد چ لە ماڵەوە و چ لەگەڵ هاوژینەکەی، دوای هاوسەرگیری کردنی لەساڵی ١٩٧٢ دا، لە بیرمە هیچ جیاوازی لە نێوان کوڕ و کچدا نەدەکرد، بەڵگەش ئەوەیە ئەو سێ کچی هەبوو پێیان دەوت با منداڵەتان ببێ تاکو کوڕەکتان ببێ، ئەو گاڵتەی پەدەهات و هیچ گوێی بەو قسانە نەدەدا.

عەبدوڵا سەڵمان (مەشخەڵ) : لە خیلالی خوێندنەوەی یادەوەرییەکانی کەسێ نزیکەکانی جەمیل ڕەنجبەر، چ ئەندامانی بنەماڵەکەی یان هاوڕێ نزیکەکانی، ڕەنجبەر وەک شەهیدی حیزبیی یان لایەنێکی سیاسیی ناوزەد

دکن. زر بە سەرپەیی باس لە جەمیلی ادیکا و شەشگەر دکرە. تە چی دەی لەم بارەیەو؟ ئایا ئەمە غەدرەک نییە لە ەنجبەری شەشگە دکرە؟

سابیر گەران : ئەو پرسیارەم زەر بەدە، شەهید هەر شەهیدی گەل و نیشتمانە نەک حیزب و لایەن. هەندە کەس لە یادەوەرییەکانیان وایان نووسییەو، بەام من و زەربەی بنەماکەمان هەرگیز جەمیل ەنجبەرمان وەک شەهیدی حیزب یان لایەنەکی سیاسی پەناسەو ناوزەد نەکردووە. چونکە شەهیدان هەر دەبە شەهیدی گەل و نیشتمان بن، نابە مەری حیزبییان پەوەبندرە و بە مەرامی هەندە بەکار بهەندرە، بە تایبەتیش ەنجبەری شەشگەر چەوساوەپەروەر چەن دەبە و دەشە بچووک بکرەتەو بە شەهیدی تاقم و دەستەیەک، بەتایبەت گەر ئەوانەش دووربن لەبازی پیرەزی ئەو. چونکە ەنجبەری ئازادیخواز و مارکسیی؛خەباتی بە گەینی کەمەگە بوو، ئامانجی بەدیهەنانی یەکسانی و عەداەتی کەمایەتی بوو نەک خەپەرستی و جەردەیی و ملهوەی!.

من لەرەو بەو کەسانە دەم کە ەنجبەریان وەک شەهیدی حیزبەک بەکارهەناوە یان وایان ناو هەناوە شەکریان خوارد! من دژی ئەوەم کە ەنجبەر بەشەهیدی حیزبەک دابندرە ،خە شەهید جەمیل لەسەنگەردا شەهیدبووە نەک لە شەی خەبەخەیی کوردکوژی کە ەنجبەر زەر قی لەبوو. لەو باوەدام کە ەنجبەر لەبەر باوەبوون بە خەباتی چینایەتی کرەکاران و ەبازی مارکسی – لینینی نەبوایە قەت ئامادە نەدەبوو بچەتە سەنگەر و خەی بکاتە قوربانییەکی حیزبیی و کوردەنییەکی خەکییانە و دەربەگییانە. ەنجبەری پەشمەرگەی ەشنبیر و ئاسەفراوان، بیرو باوە چەوساوەپەروەرییەکەی وای لەکردبوو خەباتی کوردایەتی خەش بوە بچەتە مەیدانەو و قوربانی بەبدا نەک بە پەچەوانەو. بەداخەو هەندە کەسانی نزیک لە حیزبەکەی وەک شەهیدی حیزبییان دەناساند لەدوای اپەین، بەام ئەمە بەسەرپەرستی یەکەتیی نووسەرانی کورد مەبەندی گشتی ،یازدەمین سایادمان لەسای ۱۹۹۱ دا کردەو وەک یەکەمین سایادی ئاشکرا لە هەی میدیا ،هەولەر.بەام سانی دواتر حیزب هەوەی دا بیکاتەو هی خەی و ناکەکیش بخاتە نەوان ئەمەو منداەکانی. ئەوەش استە ئەوان زەر بەسادەیی و سەرپەی باسی ەنجبەری شاعیری شەشگە و چەوساوە پەروەر کراوە ئەویش لەبەرچەند هەکارەکە لەوانە؛

یەک : باوەیان بەرەبازەکەی ەنجبەر نەبووەو لەیان لە لاداوە.

دوو : لەبەر خەبەزلزانین و خودپەرستی بە بزر کردن و دەرنەخستنی کەسایەتییە بەهەزەکەی و شیعر و شاعیرەتیە

چوساو پروریکی،چونکە ئوان برامبر ئو هستی کماسییان هبوو لئاست ناو و دنگ و خشویستییە جماوریيکی ئودا کە بە تزی ی نجبر و شیعری ناوازی نجبر ندگیشتن.
س : لبر ئوی بنماکمان بشکنن کە پیان وابوو نجبرک ی بە چە کردوون با یککی تر لبرایکانی بدرنکون، بە تایبت مامستا سدیق سالح و من. بیش بداخو ناکیان خستە نوان ئمە و مندا کانی شهید تا بگن بو مرامیان، بە ماویک سرکوتن. بام لدواییدا ئوانیش بیان وونبو.

عبدوا سمان (مشخە) : بە بوای تە ئگر نجبر ئستا زیندوو بووایە، چ پشبینییکت دکرد بە کارکتری نجبر ؟ ئایا نجبر لنو بزاوتی ناسیونالیزم دتوایو و وکو ئم سرکردانی ئمە خریکی گندی دبوو، یان شلگیرانە وک پارزرکی چینایتی خکی کریکار و زحمتکشی کوردستان تدکشا؟

سابیر گران : ئگر ئستا نجبر زیندووبووایە (هرچند داری ئگریش ببر!)کاراکترکی دیار و کندری دژ ناسیلیستی گندە و پیسخر و اووت چی دبوو، هگیز قبووی ئوخوار وخچی و زوم و زرییی ناو کمی کوردواری ندکرد. قت ناتوانم بو قناعت بکم وک هند دین نگبە ئویش بتوابایو لناو ئو لشاوی شخری کوردوارییدا!.چونکە ئوتنها بخی سیاستی ندکرد، بکو وک چکک بوو بە گیشتن بە ئاسوودیی کمگە و دابینکردنی خشگوزرانی و بنبکردنی عقە و فتاری دربگایتی و بورجوازی ستمکاری ئقلگوی خویستی دژچوساو. نجبر باوی بە ململانە و خباتی چینایتی هبوو بە گیشتن بکمگیکی ئازاد و کامران،تژی لە خونی ئینسانیی نک بخکی کردنی کمگە و بحیزبی کردنی تتالیتاریانی ناوا بە خزمت کسخسپن و قرخچییکان لپنای کوردایتییکی ووکشی درزنانە چینە چوساوکانی پە بکوشت بدن و بیان کن بە سووتمنی مرامگاوکانی خیان و دواتریش هر ئو سرخکی بوورجوازییە نا برپرسە ساختبازانە،چوساوکان لبخون و چنی بیانو بیان چوسننو و بە دروشمی جیاجیا بیانختنن!. نجبر دیوت دبە شبیرە ششگکان بن خکە ستمدیدکە زگار بکن و کمگە برو پش ببن نک ببو ونجونجی بکن وک ئستا کردوویانو دیکن، بداخو!.ئودیوت

کورداییەتی و سیاسەت و حیزب ئامادەن بە خەبات لەپێناو نەهێشتنی چەوسانەوەی مرۆڤ لەلایەن مرۆڤەوە. بەپێچەوانەی چینەچەوسێنەرەکان جا هەردەمامک و ناوکیان لە خەیان نابێت. دەبێ هەیان لەبگرین و بەرەنگاریان ببینەوە و ڕیسوایان بکەین. هەنجبەر بە هیچ جۆرێک بە پارە و پوول و بە کورسی ئامادە نەدەبوو لەگەڵ ئەو گەندەچیانەی تەکەڵاو بە و پێست وڕبگرێ ،حاشا هەرگیز ناتوانم باوەڕ بەوە بکەم وەک من هەنجبەرم ناسیوە و خەڵکی هەنجبەریان وا بە پاکی و جوانی و بە هەڵوێستی و گەلپەروەری ناسیوە نەک بە خۆیستی و ئارەزووی دەغڵ و حەزی چەپەڵ. ئەو جیاوازبووە پێچەوانەی ئەو چەشنە مرۆڤانەبوو کە بازرگانییان بە ئارەق و خوێنی شەهیدان کرد، ئەگەر ئێستا بمابوواید بەگومان نەفرەتی لێدەکردن و بە گژیاندا دەچوون.

عەبدوڵا سەمان (مەشخەڵ) : بۆچی ئەدەبیاتی بورژوا ناسیونال لیبەڕاڵی کوردیی بایەخ بە شیعر و شاعیرەتی جەمیل هەنجبەر نادات؟ لە کاتێکدا هەنجبەر شاعیرێکی بە سەلیقە و خاوەن شیعری بەپێزی سیاسیی – چینایەتییە. تۆ هۆکارێکی بە چی دەگەنیتەوە؟

سابیر گەران : من گرنگی نەدانی ئەدەبی بورژووای ناسیونالیستی لیبەڕاڵ بە ئەوە دەگەنمەوە چونکە بە دیارخستن و گرنگی دان بە بە کۆمایەتی هەنجبەر و شاعیرەتی و شیعری هەنجبەر بە قازانجی ئەو بەرپرس و ئەدیبە دەستەیشتووە بورژووایانە ناگەنتەوە! کەست دیوە وەک مەسەلەی مەلای مەشوور داری ژێر خەی ببەنتەوە. ئەوان لەسەر کەلاکی گەندەڵی و خەباز‌ەزانین و بەنرخکردنی هەرچی شتە جوان و داهێنانەکانی خەڵکە چەوساوەپێرۆکان و شوون بزر کردنی مەژوویان کاریان کردووە. تا خەیان و دار و دەستەکەیان بە دیار بخەن و شیعر و خەباتی ئەو کەسانەش شوونبزر،یان بەنرخ بکەن، تا ئەو هادیە باسیان بکەن بە بەرژەوەندی کەسی وحیزبی بکاری بەنن .

وە ئەوەی بەرامبەر شەهید جەمیل کرا دەقاو دەق وابوو. بەهام ئەو هەوەیان پووچەبووەوە، هەنجبەر سەرەای تێپەینی سی و شەش ساڵ هەشتا شیعرەکانی و شاعیرەتییەکەی جێگەی هەڵز و لە توژینەوەیە، باشترین هەوەی هاستکردنەوەی ئەوغەدرەش کە لە کۆمایەتی هەنجبەر کراوە لەلایەن هاوەڵ عەبدوڵا مەشخەڵەوە. بەیە وا هەنجبەریان پەراوێزخستووە، دەنادەبووا تا ئێستا چەندین تۆژینەوەنامەی دکتۆرا لەسەر شیعر و شاعیرەتییەکەی وەربگیرایە. هەندە جار دەتەنگ دەبم بەو گرنگی نەدانە هەندە جاریش دەەم باش بوو وابوو، چون پشتگوێ خستنی شیعر و ئەدەبەکەی نیشانەی بەرزییەکایەتی. هەنجبەر

لە ماوەی سی و چوار ساڵی تەمەنییەو کە نزیکەی هەژدە ساڵ خەریکی شیعر و ئەدەب بوو وەک چەکەک بەکاری دەهەنا بە بەرگری لە چەوساوە و زوەملەکراوانی نەتەوەکەی. دەبە لەردا گلەییەکیش لە هاوە هەولەرییەکان بکەم کەمتەرخەمبوون.
دەبوا پتر هەوەی دەرخستن و ناساندنی کەسایەتی ئەنجبەر بدەن، بەداخەوە ئەنجبەر ئەگەر هەولەری نەبووایە زیاتر دەهەنرایە پەشەوە و گرنگیشی زیاتر پەدەدرا. ئەنجبەرەک لەتەمەنەکی واکەمدا ئەو هەموو بەرهەمجوانەی داهەنا، ئەدی گریمان تا ئەستا لە ژیاندابووایە دەبە چەند شاکار و بەرهەمی تری بەپەزی بخستابایە سەر ئەوهەموو شیعرە بە سەلیقە و جوانانەی ئەستایەوە؟ دیسانەوە دەم ئەو گرنگی نەدانە بەئەنقەست بووە، وە بە غەدرەکی تری دەژمەرم کە لە ئەنجبەریان کردووە نەیانهەشتووە شاعیرەتییەکەی و لەسەنگەر شەهیدبوونەکەی و چەوساوە پەروەریەکەی بە باشی بگاتە جەماوەری شیعردەست. چونکە دیوانە بەاو کراوەکەشی کە لە ساڵی ١٩٩٥ دەرچووە و چاپکراوە، شتیشی لە لابردراوە و هەڵەی چاپیشی زەر تەدایە. لەو ٢٥ساڵەی حوکمی خەماڵیشدا هەوڵەکی زەردراوە ،پارەکی زەر تەخشان کراوە، بەناشیرین کردنی شیعریی بەرگری و کارگەریی ،بەیە شیعر و نووسینی سەقەتیان پاداشت کرووەو ئەوانی لە خزمەت بەرژەوەندی چینە مشەخەرە نابەرپرسەکان نەبووبە بەلایان ناوە،تاوای لەهاتووە شیعر و شاعیرەتیشیان ناشیرینکرد لەپەش چاو زەربەی جەماوەرە شعردەست و نیشتمانپەروەرەکان.

عەبدوڵا سەمان (مەشخەڵ) (دوا پرسیار) : لە کەتاییدا زەر سوپاستان دەکەم مامەستا گیان. دوا پرسیارم دەکەم بە دوا دەرفەت بە بەزتان تا ئەگەر شتەکتان ماوە و دەتانەوە باسی بکەن، یان ئیزافەیەکی ترتان هەیە بفەرموون.

سابیر گەران : زەحمەتە بەمن وەڵامی پرسیارەکی وابدەمەوە پە بەپەستی خەی بە لەسەر شەهید ئەنجبەری شاعیری چەوساوە و زوەم لەکراوانی نەتەوەکەم ،کە هەم لە ژیانی و هەم لە شەهید بوون و هەم دوای شەهیدبوونی بە هەیەوە ئازاری زەرم
چەشتووە و تا ئەستا بەو داخەوە بە ئاکامەکانی ئەو ڕووداوانەوە کە بەسەر خانەوادەکەمان بەگشتی و خەم و ئەنجبەر بە تایبەتی هاتووە دەتلەمەوە. لەدوای شەهیدبوونی ئەنجبەر بە هەی شەهید بوونەکەیەوە تووشی دەیان گیروگرفت و سەر ئەشە بووم تاادەی ئەوەی کاری کردە گەینی ئەوەی ژیانم ،لەلایەکەوە خەکانەک هەبوون کە شانازیان بە ئەنجبەرەوە دەکرد،لەم نزیک دەبوونەوە قسەی دەی خەیان بە بە ترس

لەلا دەکردم.

لەلایەکی تریشەوە خەکانەک هەبوون خەیان لەم بەدوور دەگرت بە تایبەت لەپەش ەاپەین تاتووشی بەا نەبن!. تا ئەو ەادەیەی جارەک مامەستایەکی هەولەری کە زەر دوور بوو لە سیاسەت ،ماوەیەک، هەموو ەژە بەلامدا دەهات سەامی لەم نەدەکرد ،ەووی وەردەگەا نەیدەهەشت سەاوی لەبکەم لەدەم بووە مەرەق تا لە شوەنەکی لاچەپ دیتم، پەم وت: ئەر مامەستا.. بە کە من دەبینی ەووی خەت وەردەگەی؟. وتی مامەستا سابیر چیت پە بەم بە خوا من دەترسەم نەوەک بەعسییەکان و ئەمنەکان بمبینن سەلامت لەدەکەم! یان قسەت لەگەە دەکەم نەخە تووشی بەایەکی یان لەپرسینەوە ببم! بەن ئەتوو ئەو کابەایەی کوو دەناسی؟ منیش وەامم داوە،لەمن ئەوهاخەترم نەوەری مەرحەبام بکەی؟

ـــــ ئەدی ئەنگە تەکەە سیاسەتن و ئەتوش برای جەمیل ەەنجبەری ەەحمەتیت! لەیە ناوەرم بەام عادز نەبی بەخوا ئەمن ئەتوشم زەر خەش دەوە!

ئەوەم بەیە گەاوە تا بەم ئەمە هەندە لەخەتەر دابووین و چەندە ژیانمان دژواربوو بە بەردەوامی دان بە شەش کەچی دواتر خەکانەکی تر کە لە سەنگەری دژبوون بە کوردەنی و نیشتمان پەروەری بوون بە خاوەنی ئەو ەاپەینە و بە هەق ئەوقسەیە زەر ەاستە کە دەگوترە :کە کردی وکە خواردی! ..لەرەدا مە بەستم ئەوە نییە کە مەغدوور بووینە لە چنینەوەی بەرهەمی خوەنی شەهیدان و ئەوخەبات و قوربانییانەی ئەمە داومانە، بەکو بە ئەوەمە کەبەم بەداخەوە ئەو ئامانجەی ەەنجبەر بەی تەکەشا ،ەەەەوی گەدراو لەی لایاندا. من لە دوای شەهید بوونی ەەنجبەریش گومانەکی زەرم لەلاپەیدا بوو کە ەەنجبەر چەن وا زوو شەهید بوو ؟بە شەهید بوو؟ هەندە جار تا ەادەی بەئومەد بوون، بەام هەر بەردەوام بووم لەسەر پرسیار کردن لەسەر چەنییەتی شەهیدبوونەکەی کە ئەویان بەم بووە پرسیارەکی بە وەام.

هەرچەند هەندە سەرەداویش بە دەستەوەیە ، کە نزیکن لەەاستییەوە،بە تایبەت لەچەنیەتی هاتنە خوارەوەی ئەو هەزە و پەیدابوونی لە ناکاوی ئەودوو کەپتەرە کەبە ناکاوی لە دەەکەی بەرامبەریانەوە بە نزمی دەگاتە سەریان و تەنها ئەو پەەە پەشمەرگەیە دەپەکە کە لەگەە ەەنجبەر بوون کە لە دەی ماخەبزنانەوە نزیک دەی پیرانەەش بەرەو خەشاوەتی دەهاتن؟ زەرپرسیاری تریش هەیە کە لەرەدا پەاناگەین هەمووی بخەینە ەوو. شەهید بوونی ەەنجبەر و هاوەیەکانی لە کوردستان وەک کارەساتەکی گەورەیان دانا و دەنگی دایەوە خەکەکی

زۆر لەدەست و برادەرانی، شیعر و بیرەوەری یان بە نووسی .منیش هەر لەوساوە کە ئەو شەهید بووە بگۆڕی توانام هەوەم داوە نەنجبەر بناسێنم ،چ بەشیعر؟ چ بەنووسین ؟چ بە بەردەوامی دان بەربەزەکەی؟ هەر ئەوەش وای لە من کرد خەم بە دوور بگرم لە کارکردن لە حیزب هەر لە ساڵی ١٩٨٣ دا تادوای ئاپەڕینیش چونکە من پەم وابوو کە ئەو ئەوحیزبە نییە کەنجبەر باوەی پەیهەبوو .مەبەستیشم دەسکەوتوو پارە وپوول نەبوو کە بە هەیەو خەمی پە دەوەمەند بکەم، وەک هەندە کەس پەیاندەوتم،، تە نازانی لەی بخەی؟ دەیانوت : وای ئەگەر ئەمە لەجەی تە دەبووین! ئەوان ئاستیان دەکرد ئەگەر من وەک هەندە کەس تەنازولم لە بیروباوەکەم بکردایە بەشک زەرسوود مەند دەبووم! بەڵام هەرچەند من بە بارودەخی سەختی ئابووریدا ئەتبووم هەرگیز کەم نەدا و تەسلیم نەبووم و نەهاتمە ژێر باری ئەکخستنە کە باوەم پەی نەبوو.

هەندە برادەریش پەیان دەوتم : دنیا گەڕاوە تە بە ناگەەی؟ تە بە ناتوانی خەت بگونجەنی؟! بە لەسەرباوەەی خەت مکوەی؟
منیش بە هیچ جەرەک ئەو جەرە سیاسەت کردنەی کە خەی لە ئاوەووت و ئاودیوکردن و غاردان بە دوای حەز و ئارەزووە خودپەرستییە زەدە قەزەونەکان دەبینیەوە قەبووە نەکرد و خەم لە بە دوورگرت کە وردەبورژواکان وەک ئەوەی نانیان کەوتبەتە ئەن و دوونگەکی چەوریان بە دەست کەوتبە بەدوای ئارەزووە چەکنەکانیان کەوتن و ئەو بیرو باوەشی کەپشتر خەیان پەدەناساند بەلاوەنا ..بەبیانووی خەگونجاندن. دیارە پشتر وەک مەدە یان هەخەتاندن باسی ئزگاری گەل و عەدالەتی کەمەایەتی ئازادی بیروا و دەیان دروشمی تریان کردووە .لەرەدا پەویستە بوترە ئەوقسەیە هەموان ناگرەتەوە، بەڵام زەریان بە خەشی یان ناچاری یان کەمبەوایی ئەگەیان کەوتن!.من پەش ئەوەیی کاکە ئەنجبەرم خەی بگەینەتە چیا ئەو وەک مامەستای زیندان دەرد و چەرمەسەری زەری چەشتبەوو بەیە کە جاری دووەم لە زیندان بەرلەبوردنەکەی ساڵی ١٩٧٩ دەکەوە، دوای چەند مانگەک بەیاری یەکجارەکی ئەیشتنی دا ،هەرچەند ئەو دەیزانی ئەو ئەبازە سەختە وپەی لە گەرەوکەشە وپیلان و ملشکاندنە.

کە لە وبارەیەوە بەر لە ئەیشتنی پەم وت: مادام هەر دەەی ئاگات لە خەت بی ،تە بەتەنیا موکی خەت نیت ،هەمووەمان پەویستمان بە تەیە.ئەو دەیوت دەبە بچم لەوە شەش بکەین جیهانەکی تر ،ژیانەکی باشتر بە هەژارەکانی نیشتمانەکەم دروست بکەین، یەکسانی بەهەنینەکایەوە بەهەموو چەشنەکانییەوە. هەر پەمدەوت کاکە ئاگات لە

خت بە ، لە ئاخیر جاردا کە خوا حافیزیم لەکرد چەندین جار دووبارەم کردەوە ئاگات لەخت بە لەپیلانی دەربەگ و بورژوا سیاسییە تەکەباز و دەشکان نەوکا تووشی کەشە یان کەمینەکت لەدابنەن! ئەو هەردەیوت دەزانم هەوە دەدەم ئاگام لە خەم بە لەپەناوی ئەوە و مناەکان و رەبازکەشم بە گوەری توانا خەم دەپارەزم و شەی خەتەین ناکەم ..گەزەی ئاوەش لەەی ئاوە دەشکە!.
دوا جار جەمیل ەنجبەر شەهید بوو، خەم و خەفەتکەشی بە هاوژینەکەی و کچەکانی و دایکم و باوکم و من و برایەکانم و خوشکەکانم مایەوە بووە داخەکی گەورە و پەمانەونرا، هەرچەند سەربەرزییەکی گەورەش بەمان هەتا هەتا بەگیڤارای ئەوسەردەمە دادەنرە و یان من وای دادەنەم! .

لە دوای مەرگی ەنجبەر،دایکیشم بەوداخ و کەسەرە دوای ساەک و سەمانگ بە گەی ئاگری جەرگ سوتان و ئاگری پەلەمەزەوە سەردەنەتەوە،ئای لەوەژە کە خەبەری سووتانی دایکم ،کەلە بناغەدا تووشی نەخەشی دە و فشاری خوەن و چەندین نەخەشی ترببوو کە بە هەیانەوە لە نەخەشخانەی کەماری بەشی ،سووتان کەچی دوایی کرد ،لەبیرمە باوکم چەن گەی تەبەربووبوو و هاواری لە هەسابوو بەن کەووز لەجەرگییەوە هەدەستا و دەیگەت ودەیگەتەوە،دایکی شەهیدانم ەە..دایکی شەهید جەمیل ەنجبەر و یاسینم ەە..دایکی کاکەجەمیلم ەە ،بە هەردوو دەستان لە چەکی خەی دەدا،من نەمدەزانی خەمی دایکی سوتاوم بخەم یان هی باوکی جەرگبەاوم،وای چ ەژە ەشەک بوو. مردنی دایکم بە من بوو بە کەستەکی تر کە هەرگیز جەگەی ئەو دایکە مەزنە بە من پە
نابەتەوە.کاتەکیش ئیسماعیلی برای گەورە و بەجەرگ و خەاگرم بەداخی (سەگە) : واتە سەدام، بە قەولی ئیسماعیلی برام کە وای بەسەدام دەوت. لەشەوەکی ساەی ١٩٨٤کە گوەی لە قوتابیانی دارالمعلمات دەبە گەرانی: سەدام زەە: دەەن لە داخانافشاری خوەنی زەر بەرز دەبەتەوە و لە تەمەنی چلوچوار ساەیدا جوانەمەرگ دەبە یان بەلای منەوە بەو داخەوە شەهید دەبە ئەو مەرگە لە ناکاوەی ئسماعیلی برای جوانەرگم زامەکانی باوکمی کە هەشتا قەتماغە نەببوون دووبارە کولاندەوە.

باوکم هەمیشە ادیەکەی بەم هیوایەوە بە دەستەوەبوو تا گوەی لە هەواەکی خەشی شەش و چاەاکییەکانی پەشمەرگە و سەرکەوتنەکان و ناوی شەهید جەمیل ەنجبەری ەەە شەهیدەکەی ببە کە بەردەوام لەسەر زاری بوو وشانازی پەوە دەکرد .کە لە دوکانەکە بچووکە

عتاریکیدا برادران و دستان دهاتنە لای دیان ددایوە و باسی دنگوباسی شش و پشمگیان دکرد هوالی کسوکاری پشمرگە و شهیدانیان بە یکتری دگیاند لە بازای شخا،دوکانکشی وک بارگایکی شش وابوو ،خکی لای باوکم بترس قسیان دکرد ،هرچند رژم جاش وسیخویشی زر بوو بام ئوان ئوندە گویان پنددا. کە ششیش بروکزی و توانوە چوو. لسای ۱۹۸۸ دوای وستانی شی ئران و عراق، باوکم زر خمبار بوو پی چونکە چالاکییکان وک جاران نمابوون ئوی تووشی جرک لە بئومدی کردبوو باوکیشم هرچند نخشی فشاری خونی هبوو، بام زر گوی بخی نددا،چندجار پمان دوت سردانی دکتر بکە و چارسر ورگر،وک پویست گرنگی بە خی نددا و دیوت
دوای ئو ئازیزانم من ژیانم بە چییە؟ هرچند تا مابوو هر خریکی کار بوو لە دوکانکی .زر بگو بوو هموو بیانیان بپیان لە گکی بلاشاوو،دچوو بازای شخا.هشت مانگ پش اپین لە ١٦ی ئایاری ١٩٩٠لە تمنی حفتاوحوت سای باوکیشم بربیانیکی هاوینە لسر قوورکی لە حوشی ماودا بە ناکاوی جمانی ها. بە ئوی کس گوی لە دنگی بە ،بە یکجاری چاولک دنە .کە ئوش بە من کستکی زر گوربوو ،کە هرگیز لە بیرم ناچتوە ،ئویشمان لە گستانی سید معروف لە باداوی هولر لالای شهید یاسین و شهید جمیل و دایکم و شهید ئیسماعیل بە خاک سپارد.

لم درفتشدا ز و ساوم هیە بە هموو ئوانی ژک لە ژان خزمتی نجبریان کردوو،هاو و هاوخباتی بوون ،زیان لگرتوو، وک خی باسیان کردوو چ بنووسین و یادوری گانوە چ بە باسی کسایتییکی لە پشمرگایتی و ژیانی نو زیندان و ژیانی ئاساییدا. درووود بە حت کاک نجبر تە یشتی و ئازارکانت بو شبق برینگوریی کلە کلکتدا پیدابوو، کە من لگە خزمان بو دستانم لە گغریبکت لە دی پیرانرش ، بجلی پشمرگانت ،تم بینی و درمان هنایت و ترمکتمان هنایو شاری هولر.
(ئای کجوانبووی
وای چند برزو قارمانبووی
کە بوجلە پشمرگانە
لناو گکی ساکارو هژارانە
بە دنیایی خوتبووی

کە سمەە قەترانییەکەی تەم بەدی کرد
کاتە سەرکوەستانیەکەی تەم بەدی کرد
کە دەتوت تازەچیای قەندیل
بەفری بەدیاری هەناوە
بەسەری بەرزی کاک جەمیل)
(کەهەنانەوەی تەرمەکەشی حیکایەتەی تر، ئەوەش بەپەداگری هاوژینەکەی بوو ،باوکم بەیاری داو بەهەو وتەکەشانی هەمووان جە بەجەبوو وگەنراوگەستانی سەیدمارف.)
بەوناوە جوانەتەو بەو هەموو سەروەریەتەو بەرهەمەکی جوانت بەجەهەشت لە شیعری شەشگەانە و ئاکاری مرەڤانەت، منیش بەتاقی تەنها بە داخ و حەسرەتی ژیانی نالەباری پەکەش و ناکەکی کوردەواری مامەو ،کەوتمە ناو گەژاوی تەامان و دەخی بەچارەیی و کوەرەوەری و نەبوونی ەگە چارەی تەکەشان ،بە دەرەتان و بەردەباز ..کە تا ئەستاش بە تەییمان پەودیارە نەک هەر من زەر لەهاوەکانیشت دەەن،
بە جەمیلیمان پەودیارە و پەوەی دەناەنین. لە هەمووی حەسرەتبارتر خەی و ەبازەکەی خەریکە فەرامەش دەکرەن. ئەوەشم لە بیرچوو مامەستا سدیقی برام کە نزیکەی سە مانگبوو لە زیندان بوو کە لەەی گوندی نازەنیندا لەگە (سەردار کاکەحەمە) ی پوورزامان کە ئەو دەیویست ببەتە پەشمەرگە و بگاتە لای ەنجبەری کوەخاەی بەام لەەی خائینەکەو زمانیان لە دەدرە و دەکەونە کەمینەکەو، هەرودووکیان دەگیرەن و دەبرەنە ئیستخباراتی عەسکەری هەولەر و لەژووری ئینفیرادیدا زیندانی دەکرەن تامامەستا سدیقی برام زیندان دەشکەنە و دەگاتە ەیزەکانی پەشمەرگە، بەداخەو سەرداریش دوای هەاتنی مامەستا سدیق بیست ساە حوکم دەدرە و دەرفەتی دەربازبوونی نابە .مامەستا سدیقیش کە لە زیندان هەدە بە جەمیلی برای شاد نابە،چونکە ەنجبەر لە رەگای هاتنە خوارەودا هەر لەو مانگە شەهید دەبە، شەهیدبوونی ەنجبەریش مامەستا سدیقی برای تووشی شەک دەکا،ئاواتەکەی ناەتەدی و کاکە ەنجبەری بەیەکجاری نایبنە ،تەنیا چەکەکەی شەهید دەکاتە شان و لەسەر رەگاکەی بەردەوام دەبە لە پەشمەرگایەتی.

نازانم باسی چی ەنجبەر بکەم. ئاخر شەهیدبوون بە جەی خەی، بەام گرنگی نەدان بەو شاعیرە چەوساوە پەروەرە،بەو مامەستا جوانەمەرگە داخەکی گەورەیە لەسەردەمان،سەرباری هەموو خەمان لادان لە ەبازەکەی و هەنانەکایەی جەرە بەناو دەسەاتدارییەکی سەقەتی شەل و گە کە شایەنی ئەوجەرە قوربانییە نییە. ەنجبەرەک لە پەناویدا

شەهید ببێ و ئاوەی لێشین بێ!، زۆر بەداخەوەم کەو ادەم.
جگەلەمانەش بێ چاپ گەیاندنی دیوانەکەشی دیوانی جەمیل ڕەنجبەر لەساڵی ١٩٩٥دەخەشکەر نەبوو ،چونکە :
ـــ زۆر بێ خراپی چاپکراوە و هەڵەیەکی زۆر ی چاپی تێدایە..
– سەرەڕای ئەوەش بەگەر و وشەی لێ لابردراوە و نوقاتیان (خاڵیان)……
لەجێی هەندێک وشە داناوە و دەسنووسەکیان یان پێنەخوێنراوەتەوە یان بەئینقاست وایان خوێندەتەوە، کەلەنرخی تێکستەکانی کەمکردەتەوە .

لێرەدا دەبێ ئەوە بڵێم ئەگەر من دەست نووسەکەیم بخوێندباوە هیچ هەڵەیەک ڕووی نەدەدا چونکە دەسخەتی ئەو ورد بوو، منیش
شارەزای خەتی ئەو بووم چون لێ منالییەوە بیەکەوە بووین،بەڵام ئەو ناکەکییەی هەندێ دەڵێش خستیانە نێوان ئێمەوە،واتە مام و برازاوە،وای کرد خەڵکانێکی تر ببنە خاوەن و برایەکان پێراوەز بخرێین، کە ئەو دەرئەنجامەی لێکەوتەوە،دیوانەکەی وا بەخراپی چاک بکرێت. ئەگەر دەسخەتەکانی کەلای هاوژینەکەیتی بڵاورد بکرێ لەگەڵ دیوانەکەی بەگومان هەڵەکان چاک دەکرێنەوە. بەڵام ویستوویانە لە کەڵ خەیانی بکەنەوە و ئەو بەشایینەش کە ناوی مارکس ،لینین ، ماو ،..هتد لە دەستنووسەکەیدا هەبوون لەی لابراون ، بە هەر نیازێک بێ بەخیانەت لە گەیاندنی ئەمانەتی ئەدەبی دەژمەردرێ.

لێرەدا پێویستە ئەوە بڵێم خەڵکی کوردستان بە جیاوازی حیزبایەتی ڕەنجبەریان خۆشویستووە و بە باشە باسیان کردووە. لەوسی و شەش ساڵەی دوای شەهیدبوونیشی خەڵکەکی زۆر لە ڕەشنبیران و شاعیران ڕەنجبەریان بە هاوڵەی خەیان ناساندووە نازانم ئەو هەزاران هاوڵەیەی چۆن هەبووە و ناسیوە؟ . بەڵاستی سەرسامم پێت براشەهیدە سەربەندەکەم،ڕەحت شاد کاکە هەند بەرز و پاکبووی خەڵکەکی زۆر نان و پیازی پێوەخواردی دژایەتی ئەمەشیان کرد، دەیانوت کەس نابێتە ڕەنجبەر ،بەڵام بەڵای من نەیاندەویست ڕەنجبەرچ ناوی و چ هەڵگرانی بیروباوەڕەکەی و ڕەبازەکەی لە گەڵ پانکە هەبن تاخەیان تەنیا بن تەڵاتەنی تێدابکەن، بەڵام خەشەویستی جەماوەر و کاراکتەرێ بە هەزەکەی ڵی بەو کەسە نەخشانە نەدا کە ئەو شاعیرە شەهیدە بچووک بکەنەوە و کەس وکارەکەشی بشکێنن.
بەڵاستی من بە تەواوەتی و بەپڕاکتیکی بینیم خەڵکی ئەمەڵە ململانێی سیاسیدا زیندوو کوژی مردوو پەرستن!.

سوپاسی کاک عەبدوڵا مەشخەڵیش دەکەم کە هەوڵی بەدەرخستنەوە و هەنانە پێشەوەی کاراکتەری ڕەنجبەری ڕادیکاڵ و شاعیری کرێکار و

چوساوکانی هبژاردوو و قی مردایتی لە هماییو..تا شنایی بخاتە سەر ژیانی نجبەر و شیعرکانی شەهید. من هسەنگاندن و نرخاندنی شیعرکانیشی بە هاوە خنگر و تژنەرکان بەجە دەلم. داوای لبووردنیش دەکەم گەر وەک پەویست مەبەستەکانم نەگەیاندبە.

خوات لەگەبە براوهاوە ئازیزەکەم
ئەی مامەستا کەندەروجەربەزەکەم
ناوەجوان و هەوەستە پە شانازیەکەت
بوویتەئەلگەو وەردی زمانی میللەتەکەت

بەم چەند دەرە کەتایی بەم وەامە دەنم :

نجبەر بە ئەوشەهید بوو
تاداگیرکەر لەرە لاچە
چی زوەمی بورجوازی هەیە
بنەژرە و لەقوە اچە!
تانان و یەکسانی پەکەا
لە کوردستان دەستەبەربە
نەک ئاغای کەن بەهی تازە
بگەین گەل قوە بەسەربە!

هەولەر
٢٠١٦-١١-٢٨

تەبینی : ئەم دیدارە تایبەت بە کتەبی (جەمیل نجبەر ئەو شاعیرەی ژە بە تەکەشان نەژیا!) سازدراوە.